

MEMÒRIA HISTÒRICA

El relat sord dels consells de guerra

Daniel Arasa descriu la repressió franquista a través del que van declarar denunciants, policies, testimonis i víctimes dels judicis militars entre els anys 38 i 41 a Tortosa. Tots amb noms i cognoms.

Tortosa. Ò. Meseguer

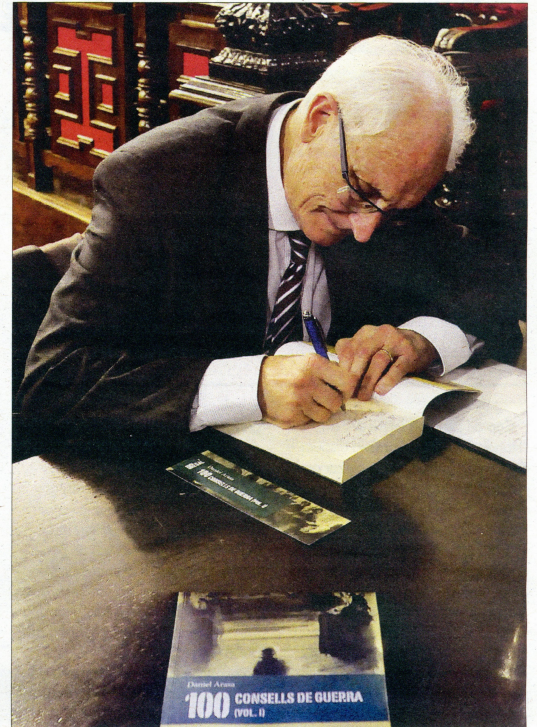
Quan encara és sobre la taula Jesús en Guerra (2019), i amb un bagatge d'una vintena de llibres sobre els maquis, la participació dels catalans i espanyols a la Segona Guerra Mundial i la Guerra Civil espanyola, el tortosí Daniel Arasa (Jesús, 1944) publica ara, amb Cent Consells de Guerra (Gegall), una radiografia objectiva i rigorosa de com es va executar la repressió franquista a l'antic terme municipal de Tortosa, que incloïa el delta de l'Ebre. Una radiografia freda i sorda perquè el relat és el purament descriptiu que, a través de les declaracions davant del jutge militar de denunciants, testimonis o inculpatos -així com informes majoritàriament inculpatoris dels ajuntaments ja en mans franquistes o de la Falange- ofereixen els expedients sobre els judicis que l'autor ha devorat durant centenars d'hores i dies a l'Arxiu del Tribunal Militar de Barcelona, amb "totes les facilitats" per a fer les consultes pertinents i fotografiar els documents. Però a la vegada una radiografia tan dramàtica com els desenllaços -afusellaments i presó- de 899 consells de guerra. L'autor ha triat sobretot les persones que van

ser detinguts davant de piquets d'execució, però també cita i documenta casos d'empresonats, sobretot per la seua popularitat o per la rellevància dels càrrecs públics que ocupaven. "Entre els condemnats, els denunciants [en cap cas eren denúncies anònimes] i els testimonis, es pot reconèixer gran part de la societat tortosina de l'època, des d'empresaris i botiguers fins a capellans, amb la qual cosa intento oferir una perspectiva diferent que no havia estat abordada fins ara", valora l'autor. "Això, en la mesura que surten els noms i cognoms dels denunciants, dels policies, etcètera, es pot fer ara, quan ja hi ha prou distància generacional, però no s'hagués pogut fer abans perquè hauria aixecat massa amples", reflexiona el també periodista i historiador.

La qualitat i quantitat de l'aportació històrica és poc qüestionable. Ara es tracta d'un primer volum, que inclou com a víctimes un llistat d'un centenar de polítics i milicians republicans represaliats, i en mesos en sortirà un segon, que tractarà els casos de periodistes, com Josep Subirats Piñana -posteriorment polític- o Sebastià Campos Terré -director del diari tortosí El Pueblo que va ser afu-

sellat, i de sindicalistes, pagesos i obrers. L'objectiu d'Arasa ha estat "explicar la guerra a través d'uns consells de guerra [a partir de l'any 38, quan els franquistes van ocupar les Terres de l'Ebre] que formen part de la rereguarda, que és la part més dura i dramàtica de la guerra". L'autor dibuixa un doble brollador informatiu dels excessos al voltant de la Guerra Civil: "D'un costat els judicis als republicans suposen una clara revenja dels franquistes. Molts dels que van acabar afusellats eren innocents o només havien comès delictes lleus. Però d'altra banda, a partir d'algunes denúncies, també es veu el que anteriorment havien fet els altres".

Els primers consells de guerra que afecten ciutadans de Tortosa i del Delta i que recull el llibre, així com els primers afusellaments que se'n deriven, es van fer a Vinaròs i a Benicarló, perquè Tortosa encara estava en mans dels republicans. La recerca d'Arasa arriba fins al 1941. El primer cas a què fa referència el llibre és el de l'excalcalde republicà Josep Rodríguez, que "va tornar a Tortosa pensant que no li farien res perquè ell no havia fet res", i va acabar afusellat. Altres casos paradigmàtics són

Daniel Arasa, dilluns passat durant la presentació del seu llibre a Tortosa. / NÚRIA CARO

els de Domènec Piñana, "l'home més important de les esquerres a l'època després de Marcel·lí Domingo", o el del director de l'hospital Primitiu Sabater; regidors, alcaldes pedanis, i milicians republicans alguns dels quals sí que remarca Arasa que tenien comptes pendants. "Del que havien fet alguns es podrien fer pel·lícules de terror", expressa Arasa, que també matisa que alguns dels milicians amb les mans més tacades de sang havien fugit a França. Alguns d'estos eren coneguts pel seu sobrenom, com el Carrozas, que "era

un dels principals buscabregues i que després es va passar al bàndol nacional i va ser descobert pel xofer de Joaquim Bau"; el Patata, Mitja Orella o Lluís Montagut el Dandy, a qui l'historiador, després de llegir la seua argumentació de defensa durant el consell de guerra, considera tot un "intelectual".

Tot plegat en un context de "justícia a l'inrevés", com titula l'escriptor el primer capítol, ja que tot just els que s'havien rebel·lat militarment contra la República jutjaven ara els altres per rebel·lió militar. ■